

УДК 34:343.3743.1

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2021.15.31>

Репчонок А.Ю.

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3406-0151>

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Наукові дослідження у будь-якому напрямку передбачають встановлення стану наукових розробок у відповідній сфері. Не виключенням є і дослідження доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки. Вказане і постало предметом цієї статті.

Стан дослідження. Проблеми кримінального процесуального доказування у вітчизняній доктрині кримінального процесу розглядали такі дослідники: Ю.П. Аленін, В.В. Вапнярчук, І.В. Гловюк, Ю.М. Грошевий, А.Я. Дубинський, В.А. Завтур, О.В. Капліна, В.Т. Маляренко, В.Т. Нор, М.А. Погорецький, Х.Р. Слюсарчук, А.С. Степаненко, М.М. Стоянов, С.М. Стахівський, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, Б.В. Шабаровський, М.І. Шевчук, О.Г. Шило, М.Є. Шумило та інші. Проте, у своїх роботах зазначені науковці предметно не досліджували проблеми доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки або торкалися проблем доказування по окремих видах злочинів, що входять до цього комплексного поняття.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є висвітлення сучасного стану наукової розробленості проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки.

Наукова новизна дослідження. За результатами проведеного дослідження проаналізовано основні наукові доробки, проведені вченими-процесуалістами після прийняття КПК у 2012 році. Констатовано, що на сьо-

годні сформувався два основні напрямки досліджень у цій сфері: 1) ті, що спрямовані на подальший розвиток теоретичних основ доказування у кримінальному процесі із врахуванням нових підходів, закладених законодавцем у КПК України та 2) дослідження процесуальних та криміналістичних проблем доказування окремих видів злочинів. Встановлено, що наукові результати за зазначеними напрямками досліджень знаходяться у діалектичному взаємозв'язку, де перші становлять основу для других.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна процесуальна діяльність як один із видів соціальної діяльності має пізнавальний характер. Під час кримінального провадження слідчий, прокурор та суддя з метою прийняття законного й обґрунтованого рішення прагнуть відновити достовірну картину минулої події, з'ясувати всі її обставини та встановити факти. Досягнення вказаної мети здійснюється за допомогою кримінального процесуального доказування [1, с. 4]. Майже півтора століття тому В. Д. Спасович, підкреслюючи значення теорії доказів, зазначав, що вона становить центральний вузол усієї системи судочинства, душу всього кримінального процесу, начало, що рухає, створює статтю процесу найбільш суттєву, що обумовлює і будову суду, і всі головні форми судочинства [2, с. 4].

Протягом розвитку вітчизняної теорії доказування (вчення про доказування) мали місце різноманітні уявлення як щодо сутності кримінального процесуального доказування загалом, так і стосовно окремих його інсти-

тутів, категорій і понять. Історія розвитку теорії доказування у кримінальному процесі розпочинає свій шлях із кінця ХІХ - початку ХХ ст., пов'язана із іменами таких науковців як С. І. Вікторський, Л. Є. Владимиров, А. Ф. Коні, М. М. Розін, В. К. Случевський та І. Я. Фойницький, М. А. Чельцов-Бебутов та іншими [3, с. 116] та триває і донині.

Прийняття у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) стало поштовхом для активізації нового витку наукових досліджень, спрямованих на подальший розвиток кримінальної процесуальної науки, її окремих теорій, критичний аналіз положень КПК України та надання пропозицій щодо удосконалення його норм. Не оминула ця тенденція і сфери дослідження проблем кримінального процесуального доказування.

Відомо, що одним із нових підходів до процесуальної регламентації доказування у кримінальному судочинстві стало закріплення законодавцем у КПК України положення про необхідність винесення судового рішення лише за наявності доведеності вини особи поза розумним сумнівом як складової частини засади презумпції невинуватості (ч. 2 ст. 17 КПК України). На дисертаційному рівні у науці кримінально-процесуального права питання стандарту доказування «поза розумним сумнівом» досліджувалось А.В. Степаненко. Автором обґрунтовано, що формулювання стандарту доказування «поза розумним сумнівом» характеризується такими ознаками, як: 1) варіативність стандарту доказування залежно від сфери застосування та предмету розгляду; 2) тісний взаємозв'язок стандарту доказування та тягара (обов'язку) доказування; 3) стандарт доказування є певним критерієм (порогом) прийняття рішення для суб'єкта прийняття рішення, встановлюючи певний рівень (міру) доведеності для визнання певного факту існуючим. Доведено, що з позиції стандарту доказування «поза розумним сумнівом». Зазначено, що метою кримінально-процесуального доказування є

достовірність як найбільший ступінь ймовірності. Удосконалено класифікацію стандартів доказування, в основу якої покладені наступні критерії: 1) галузь застосування; 2) ступінь вимогливості (ймовірності); 3) правовий характер рішення, що приймається (у кримінальному провадженні); 4) стадія кримінального провадження; 5) суб'єкт прийняття рішення. Також висловлено думку щодо недоцільності використання категорії «істина» у кримінальному процесуальному законодавстві та подальшого її використання як мети доказування в силу невизначеності самої категорії та обмеженості можливостей кримінально-процесуального доказування; теоретичні положення щодо ймовірнісного характеру судових рішень та неминучості виникнення судових помилок, які можуть бути розподілені за допомогою встановлення стандарту доказування «поза розумним сумнівом». Поряд із цим, автор доходить висновку, що впровадження досліджуваного стандарту у сферу кримінального судочинства вказує на те, що таким чином суспільство через законодавця встановлює більшу неприйнятність судових помилок Типу І (засудження невинного), ніж помилок Типу ІІ (виправдування винного) [4, с. 4, 9, 11].

Проблемам стандартів доказування у кримінальному провадженні присвячені роботи Х.Р. Слюсарчук. У роботах вченої висловлюється думка про те, що стандарти доказування у кримінальному провадженні виступають узагальненням і водночас основою всіх правил доказування на відповідному етапі їхнього застосування під час кримінального провадження.

Запропоновано стандарти доказування розглядати у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні зміст стандартів доказування охоплює собою переконаність всіх уповноважених законом державних органів та осіб, які ведуть кримінальне провадження, на прийняття необхідного рішення. Своєю чергою, у вузькому значенні стандарти доказування зводяться лише до так званого

«судового» переконання, яке формується за результатами судового розгляду лише у судді та (або) присяжних з дотриманням принципу змагальності у кримінальному провадженні.

Також визначено перелік рішень, які приймаються під час кримінального провадження на підставі досягнення стандартів доказування «переконання за більшою вірогідністю» та «вагоме переконання».

Надано авторське визначення стандартів доказування як «закріплених у кримінальному процесуальному законодавстві та правових позиціях вищих судових інстанцій правил, які охоплюють кількісну та якісну складову доказування, і виконання яких стороною обвинувачення (в окремих випадках,— також стороною захисту) забезпечує рівень переконання (переконаності), придатний для ухвалення процесуальних рішень, що обмежують права та свободи особи у кримінальному провадженні».

Обґрунтовано, що ознаками таких стандартів доказування у кримінальному провадженні, як «переконання за більшою вірогідністю» та «вагоме переконання» є: встановлення наявності фактичного балансу та переваги вірогідності за результатами оцінки доказів у кримінальному провадженні; винятково змагальний характер формування; винятковий суб'єкт застосування—слідчий суддя, суд. Встановлено, що «розумність» сумніву у змісті стандарту доказування «поза розумним сумнівом» характеризується двома ознаками: обґрунтованістю сумніву та його неспростовністю. При цьому, стандарт доказування «поза розумним сумнівом» не є тотожним абсолютній впевненості. Стверджується, що відповідний стандарт доказування спрямований не на пізнання істинності факту, а на встановлення його доведеності [5, с. 2-6].

І.Л. Чупрікова здійснювала дослідження проблем допустимості доказів у світлі КПК 2012 року. Вчена надає авторське визначення поняття допустимості доказів як їх властивості, яка забезпечує правомірність їх використання для досягнення завдань кримінального судочинства і визначається чинним криміналь-

но-процесуальним законодавством, належним (уповноваженим) суб'єктом збирання, законним способом отримання та формально визначеною формою фіксації. У зазначеному дослідженні також констатовано, що достатність доказів не є властивістю. Автор це судження пояснює тим, що достатність доказів частково є суб'єктивним поняттям та визначається сукупністю усіх наявних доказів, зібраних особою, яка здійснює їх оцінку (такими суб'єктами є слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд) за своїм внутрішнім переконанням, керуючись при цьому законом [6, с. 161].

О.В. Литвин досліджував проблеми кримінально-процесуального доказування у стадії судового розгляду. До основних наукових здобутків можна віднести наступні висновки. Виділено особливості оцінки доказів при прийнятті проміжних судових рішень на стадії судового розгляду, до яких віднесено: допоміжний характер для вирішення основного питання кримінального провадження; підсумковий характер для вирішення питань, що виникають під час руху кримінального провадження у межах однієї стадії; належність доказів визначається у контексті встановлення обставин локального предмета доказування; допустимість доказів встановлюється за загальними критеріями допустимості доказів.

Запропоновано порядок дослідження доказів судом: докази зі сторони обвинувачення досліджуються в першу чергу, а зі сторони захисту - у другу, крім допиту обвинуваченого. Науковцем також виокремлено три складові предмета доказування у судовому розгляді угод: 1) загальний елемент (обставини, передбачені ст. 91 КПК); 2) особливий елемент (характерний для кримінального провадження на підставі обох видів угод); 3) спеціальний елемент (характерний для кримінального провадження на підставі угод про примирення) [7, с. 11-14].

Дослідження проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки на сьогоднішній день представлені у

вигляді робіт, присвячених науковим розробкам доказування окремих видів злочинів, що входять до цього широкого поняття. Зупинимось на основних результатах таких досліджень.

Кримінальному процесуальному доказуванню контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у досудовому розслідуванні присвячені праці Р.В. Малюги. Науковець досліджував обставини, що підлягають доказуванню та засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях про контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Зокрема, досліджено сутність події злочину як обставини, що підлягає доказуванню у кримінальних провадженнях про контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, та яка розкривається через її структурні елементи (предмет, спосіб, місце, час). Встановлені особливості отримання доказів у кримінальних провадженнях про контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів шляхом проведення слідчих (розшукових) й негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій.

Визначено, що типовими слідчими (розшуковими) діями як засобами отримання доказів у кримінальних провадженнях про контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у досудовому розслідуванні є: огляд (місцевості, приміщення, речей та документів, освідування особи), обшук (житла чи іншого володіння особи; особи, яка перебуває в житлі чи іншому володінні), допит (підозрюваних, свідків) та експертиза.

Типовими негласними слідчими (розшуковими) діями як засобами отримання доказів у кримінальних провадженнях про контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин,

їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у досудовому розслідуванні є: аудіо-, відеоконтроль особи; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу; контроль за вчиненням злочину; виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Основними засобами забезпечення отримання доказів, що використовуються у ході досудового розслідування злочину, передбаченого ст. 305 КК України, є такі: 1) тимчасовий доступ до речей та документів; 2) тимчасове вилучення майна [8, с. 208 - 213].

Доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель присвячені праці А.Ю. Спусканюка. Науковцем запропоновано обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель згрупувати за: основними обставинами (головний факт), ті що є базовими при встановленні обставин даного злочину, та є похідними на початковому етапі розслідування.

Відомі й праці, в яких акцентується увага на проблеми доказування стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях про окремі злочини у сфері економіки. Так, О.В. Баганець досліджував проблеми доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні. Запропоновано поділ змісту доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні на дві групи: зовнішні і внутрішні. Зовнішніми елементами є два етапи, що складають єдиний та цілісний процес: 1) отримання доказів; 2) використання отриманих доказів. Внутрішніми елементами є: об'єкт, предмет, мета, завдання, засоби, суб'єкт, результат.

Обставинами, що складають головний факт, та які підлягають доказуванню стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, є: 1) подія прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; 2) винуватість підозрюваного у прийнятті пропозиції, обіцянки або одержанні неправомірної вигоди, форма вини, мотив і мета.

Обставини, що складають доказові факти, та які підлягають доказуванню стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, є: 1) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого злочину, характеризують особу підозрюваного, пом'якшують та обтяжують покарання; 2) обставини, які є підставою закриття кримінального провадження; 3) обставини, які є підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності; 4) розмір процесуальних витрат.

Типовими слідчими (розшуковими) діями при розслідуванні цього виду злочинів, на думку, автора є допит (свідка, потерпілого, підозрюваного), огляд, освідування, обшук (житла, місцевості, особи), експертиза (хімічна; криміналістична (дактилоскопічна; почеркознавча; техніко-криміналістичного дослідження документів); фоноскопична; комп'ютерно-технічна). Типовими негласними слідчими (розшуковими) діями є: аудіо-відеоконтроль особи; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; спостереження за особою, річчю або місцем; моніторинг банківських рахунків; контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту [9, с. 208 - 211].

А.В. Шевчишен присвятив свої дослідженняю проблемам доказування стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні корупційних злочинів у сфері службової діяльності

та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Автором виділено основний доказовий процес, який полягає в доказуванні обставин, які підлягають встановленню у будь-якому кримінальному провадженні незалежно від стадії кримінального процесу, мають значення для здійснення кримінально-правової кваліфікації діяння та конкретизують ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, який слід поділяти на основний обов'язковий доказовий процес та основний допоміжний доказовий процес.

У свою чергу, основний допоміжний доказовий процес, на думку дослідника, полягає у встановленні обставин, які конкретизують ступінь суспільної небезпеки вчиненого кримінального правопорушення: обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення; обставини, що обтяжують покарання; обставини, які пом'якшують покарання.

Додатковий доказовий процес – це встановлення обставин, що впливають на визначення розміру та виду покарання, застосування інших заходів кримінально-правового та процесуального характеру. У свою чергу, додатковий доказовий процес також поділяється автором на додатковий обов'язковий доказовий процес та додатковий факультативний доказовий процес.

Додатковий обов'язковий доказовий процес – встановлення обставин, що впливають на визначення розміру та виду покарання, здійснюється у всіх без винятку випадках за умови доказування обставин, що входять до основного доказового процесу, та полягає у доказуванні обставин, що характеризують 5 особу винного; обставин, які є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання.

О. В. Пчеліна досліджувала особливості предмета доказування у кримінальних провадженнях про економічні злочини та їх вплив на методика розслідування. За результатами проведеного дослідження дослідницею удосконалено положення про зв'язок предмета

доказування з основними поняттями криміналістичної методики (криміналістична характеристика злочинів, етапи розслідування, тактичні завдання розслідування, тактичні завдання окремих слідчих дій). Подальший розвиток одержали теоретичні положення стосовно механізму вчинення економічних злочинів (для якого характерне існування певних технологій злочинної діяльності), які впливають на обставини, що підлягають доказуванню у кримінальній справі. Встановлено елементи предмета доказування у кримінальних справах про економічні злочини, які обумовлені використанням злочинцями підприємств – суб'єктів господарської діяльності, і сформульовано відповідні завдання розслідування. Визначено елементи предмета доказування у кримінальних справах про економічні злочини, котрі обумовлені розподіленням функцій між суб'єктами злочину щодо основних і підпорядкованих злочинів, і сформульовано відповідні завдання розслідування [11, с. 5 - 7].

Відомі також роботи із проблем проведення судових експертиз при розслідуванні окремих злочинів у сфері економіки.

Наприклад, під час розслідування злочинів, пов'язаних із привласненням, розтратою майна або заволодінням ним шляхом зловживання службовим становищем, а також інших злочинів у сфері господарської та службової діяльності В.С. Давиденко пропонує призначати та проводити такі види судових експертиз: судово-економічні (планово-економічну, фінансово-економічну), судово-бухгалтерські (експертизи бухгалтерських операцій на промислових підприємствах, у бюджетних організаціях, на підприємствах торгівлі, у будівельних організаціях тощо); судово-товарознавчу; судово-технологічну; криміналістичні (наприклад, почеркознавчу, техніко-криміналістичну експертизу документів, трасологічну); інженерно-технічні; судово-агропромислові.

Судово-бухгалтерську експертизу призначають у разі, якщо виникли сумніви щодо

повноти, об'єктивності, професійності проведеної ревізії та застосованих ревізорами методів, а також за необхідності перевірити правильність оформлення окремих фінансово-господарських операцій.

Фінансово-економічну експертизу призначають для перевірки правильності дотримання встановлених вимог, що регулюють фінансові, економічні й договірні відносини організації з партнерами (наприклад, поставальниками продукції в конкретні установи та організації на конкурсній основі), проведення операцій із цінними паперами, відповідність фінансових операцій бюджетним вимогам тощо. Проведення судово-товарознавчої експертизи передбачає з'ясування якості виготовлених промислових і продовольчих товарів, продукції, майна, установлення їх сорту, виробника, відповідності вимогам зберігання й інших типових питань.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем означає, що певна службова особа порушує власні повноваження та використовує організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарчі функції всупереч інтересам держави для незаконного й безоплатного обігу певного майна: незаконно дає вказівку підлеглий їй матеріально відповідальній особі про видавання майна; отримує майно за фіктивними документами тощо. Таким чином, на відповідних слідосприймаючих об'єктах можуть залишатися матеріальні сліди та відображення. Експертно-криміналістичне дослідження таких об'єктів сприятиме накопиченню доказової інформації, а отже, є цілком актуальними перспективи підготовки і призначення окремих криміналістичних експертиз: судово-почеркознавчої, судово-трасологічної, судово-технічної експертизи документів, експертизи підроблених грошей, цінних паперів, експертизи рельєфних знаків, реквізитів документів, відбитків печаток і штампів, експертизи речовин, матеріалів і виробів, а також експертизи цілого за частинами. Цей перелік криміналістичних

експертиз не є вичерпним, за конкретних умов розслідування в разі необхідності можуть призначати й інші експертизи [13, с. 183 - 185].

Висновки. Підсумовуючи проведений аналіз наукових робіт, присвячених доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки, слід констатувати, що на сьогодні сформувалась два основні напрямки досліджень у цій сфері: 1) ті, що спрямовані на подальший розвиток теоретичних основ доказування у кримінальному процесі із врахуванням нових підходів, закладених законодавцем у КПК України та 2) дослідження процесуальних та криміналістичних проблем доказування окремих видів злочинів. Наукові результати за зазначеними напрямками досліджень, на наше

переконавання, знаходяться у діалектичному взаємозв'язку, де перші становлять основу для других. Саме тому, при огляді стану наукових досліджень проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки, ми не могли не оминати питання наукових досягнень останніх років у розвитку теоретичних основ доказування у кримінальному процесі. Поряд із цим, слід наголосити на необхідності пошуку спільних закономірностей у доказуванні спектру злочинів у сфері економіки, що становитиме у подальшому основу для більш деталізованих наукових розробок з надання практичних рекомендацій щодо доказування у кримінальних провадженнях щодо окремих видів злочинів у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Доказування у кримінальному провадженні: курс лекцій / О. О. Бондаренко, Г. І. Глобенко, В. В. Романюк та ін. ; за заг. ред. О. О. Юхна ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т № 1, Каф. кримінал. процесу та організації досуд. слідства. Харків: ХНУВС, 2018. 156 с.
2. О теории судебно-уголовных доказательств в связи с судоустройством и судопроизводством: Публ. лекции, чит. в зале Имп. С.-Петербур. ун-та проф. Спасовичем. Санкт-Петербург: тип. Правительствующего сената, 1861. 116 с.
3. Вапнярчук В.В. Історичний розвиток уявлень про кримінальне процесуальне доказування у вітчизняній науці кримінального процесу. *Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції: 1-й Харк. кримінал. процесуал. полілог* (м. Харків, 16 груд. 2016 р.). Харків: Право, 2017. С. 115-123.
4. Степаненко А.С. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2017. 234 с.
5. Слюсарчук Х.Р. Стандарти доказування у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Львів, 2017. 258 с.
6. Чупрікова І.Л. Допустимість доказів у світлі нового Кримінального процесуального кодексу: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 191 с.
7. Литвин О.В. Кримінально-процесуальне доказування у стадії судового розгляду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2016. 214 с.
8. Малюга Р. В. Кримінальне процесуальне доказування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у досудовому розслідуванні: дис. канд. юрид. наук: спец 12.00.09. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2015. 273 с.
9. Баганець О.В. Доказування стороною обвинувачення прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2017. 269 с.
10. Пчеліна О.В. Особливості предмета доказування у кримінальних справах про економічні злочини та їх вплив на методикау розслідування: автореф. дис. . канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2010. 23 с.

11. Давиденко В. С. Спеціальні знання в розслідуванні економічних злочинів. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 2 (12). С. 178-187.

Анотація

У статті розглянуто стан наукових досліджень доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки, зокрема, тих досліджень які були проведені після набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році (далі – КПК України). Огляд наукових робіт у сфері доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки проведено за двома напрямками: 1) загальнотеоретичні дослідження, спрямовані на подальший розвиток основ доказування у кримінальному процесі та 2) дослідження власне проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері економіки та стосовно окремих видів злочинів, що входять до цього поняття. Констатовано, що на сьогодні сформувалась два основні напрямки досліджень у цій сфері: 1) ті, що спрямовані на подальший розвиток теоретичних основ доказування у кримінальному процесі із врахуванням нових підходів, закладених законодавцем у КПК України та 2) дослідження процесуальних та криміналістичних проблем доказування окремих видів злочинів. Наукові результати за зазначеними напрямками досліджень, на наше переконання, знаходяться у діалектичному взаємозв'язку, де перші становлять основу для других. Наголошено на необхідності пошуку спільних закономірностей у доказуванні спектру злочинів у сфері економіки, що становитиме у подальшому основу для більш деталізованих наукових розробок з надання практичних рекомендацій щодо доказування у кримінальних провадженнях щодо окремих видів злочинів у цій сфері.

Ключові слова: злочини у сфері економіки, кримінальне провадження, доказування, наукові дослідження.

Repchonok A.Yu. The current state and prospects of scientific research on the problems of proof in criminal proceedings on crimes in the economic sphere

The article examines the state of scientific research on evidence in criminal proceedings about crimes in the economic sphere, in particular, those studies that were conducted after the entry into force of the Criminal Procedure Code of Ukraine in 2012 (hereinafter - the CPC of Ukraine). The review of scientific works in the field of evidence in criminal proceedings about crimes in the economic sphere was carried out in two directions: 1) general theoretical studies aimed at the further development of the foundations of evidence in the criminal process and 2) research of the actual problems of evidence in criminal proceedings about crimes in the economic sphere and in relation to certain types of crimes included in this concept. It has been established that two main directions of research in this area have been formed today: 1) those aimed at the further development of the theoretical foundations of evidence in the criminal process, taking into account the new approaches laid down by the legislator in the Criminal Procedure Code of Ukraine and 2) the study of procedural and forensic problems of certain types of evidence crimes. In our opinion, the scientific results of the indicated areas of research are in a dialectical relationship, where the former form the basis for the latter. The need to find common patterns in proving the spectrum of crimes in the economic sphere is emphasized, which will form the basis for more detailed scientific developments to provide practical recommendations for proof in criminal proceedings regarding certain types of crimes in this sphere.

Key words: economic crimes, criminal proceedings, evidence, scientific research.